

legalább a dualizmus koráig visszanyúlik. De ha a gyerek a dualizmusról még semmit nem hallott, ha nem ismeri az alapvető társadalmi fogalmakat, nem tudja, hogy vannak társadalmi rétegek, hogy milyen differenciáltságú egy társadalom, akkor – szerintem – az egész családtörténet egy levegőben lógó, semmihez sem köthető dolog lesz. A másik lehetséges út, hogy a családtörténeten keresztül társadalomtörténetet tanítunk. Ezzel meg lehet próbálkozni. A második kérdésem a beidegződésekkel kapcsolatos. Magyarországon az egy tanári magatartás, hogy ha valamilyen központ azt mondja, hogy így kell csinálni, akkor úgy fogják csinálni. Mostanáig azt mondták, hogy lehet vagy-vagy, lehet így is meg úgy is. De ha most a központi szervek megmondják, hogy így kell csinálni, akkor ez a beidegződés működni kezd. Azok azonban nem fogadják el az új direktívákat, akik eleddig úgy tartották, hogy lehet így is, úgy is csinálni, hiszen ez egy szabad ország. Szerintem a NAT megengedi a sokféleséget, és én is azt mondom, ha egy tanár arról van meggyőződve, hogy jobban tanít, ha tematikus részeket épít be a tananyagába, akkor tegye azt, valóban jobb lesz, mint ha rákényszerítik olyan eljárásra, amit nem szeretne vagy nem tud elfogadni. Sajnos én most egyre gyakrabban a kell szót hallom. Az elmúlt negyven év beidegződései miatt a tanári társadalomban még mindig megvan az a nyomás, hogy ha a civil szervezetek, az állami szervezetek vagy a kutatóintézetek azt mondják, hogy ezt így kell csinálni és be kell tartani, akkor annak úgy kell lennie. Ez azonban pont azzal ellentétes, ami jó a NAT-ban. Én ugyanis a NAT-ban éppen a tanári szabadság lehetőségét tartom jónak.

A mondanivalóm harmadik részét egy nyolcosztályos iskola igazgatójaként mondom. Megkérdezem, hol van itt most újításra lehetőség? A tanári óraszámokat fölemelték, az iskola költségeinek racionalizációja érdekében a fejkvóták miatt emelni kell egy nyolcosztályos gimnáziumban minimum 32 főre az osztálylétszámot, hogy ne kelljen tanárt elbocsátani, a csoportbontásokat meg kell szüntetni. Ki ad a megújulásra pénzt? Hogyan fog a tanári társadalom ehhez felzárkózni? Úgy érzem, hogy óriási a felelősségük azoknak, akik erőltetik a változtatást, miközben tisztában vannak azzal, hogy a kormányzat például az önkormányzatnak 13% automatizmust ad az 1997-es költségvetési évre. Hol lesz ahhoz tanár, aki ezt lelkesen megcsinálja? Ha viszont kényszerből csinálja meg, akkor nem hogy javulni nem fog a történelemtanítás, hanem rosszabb lesz, hiszen ki lesz az a tanár, aki nem is tudja, nem is ért egyet vele, mégis elkezd valami mást csinálni. Egy olyan országban, ahol úgy döntenek, hogy nem adnak pénzt a kultúrára, legalább az eddigi eredményeket kellene megtartani, s nem fölborítani, mert a színvonalas változtatáshoz pénz kell, ahhoz meg kellene élniük az embereknek, meg kellene fizetni őket. Persze nem csak azt a 200 embert, aki megírja, lektorálja a tanterveket. Én is írtam egy társadalomismereti tantervet, s ezért pénzt adtak, de a tanárok ebből nem fognak semmit kapni, ezért nem fognak mellé állni, legföljebb kényszerből megcsinálják. Viszont, ha a tanári szabadságot érintetlenül hagyják, akkor ott, ahol van lehetőség rá, ahol akarja is a tanár és adnak is rá pénzt, ott megcsinálják. De nehogy a kell szó legyen a domináns.

Miklósi László: Ez a bizonyos kell szó a következőképpen íródott le és hangzott el: 1996 decemberében a Történelemtanárok Egylete kezdeményezésére és szervezésében a minisztériumban volt egy megbeszélés, amelyen valamennyi, a történelemtanításban érintett szervezet képviselője jelen volt, és a jelenlévők – nagyon különböző gondolkodású szakemberek – egyetértettek abban, hogy a NAT életbe lépését a 7. évfolyam helyett az 5.-ben javasolnák, és az adott feltételek között nem